

**АНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ЦЕНТРІВ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ
ДІТЕЙ-ІНВАЛІДІВ
(м. Умань Черкаської області)**

Становище дітей та молоді з функціональними обмеженнями з року в рік стає все більшою соціальною проблемою. Інваліди та їхні батьки об'єднуються, насамперед, для того, щоб якомога краще використати досягнення світового досвіду у своїй фізичній, соціальній та психологічній реабілітації. Сьогодні в Україні діє багато реабілітаційних центрів, переосмислюються завдання і шляхи реабілітації людей з психофізичними обмеженнями [2].

Інваліди належать до найбільш соціально незахищених категорій населення. Їхнє матеріальне забезпечення значно нижче за середнє, а потреби в медичному та соціальному обслуговуванні набагато вищі. Сім'ї та родичі, що мають на своєму утриманні інвалідів, відчувають, як правило, значні матеріальні та психологічні труднощі.

Досить ефективним механізмом вирішення проблем інвалідів в Україні стали загальнодержавні і регіональні програми, які об'єднують усі зусилля різних відомств. Особливе місце в цьому списку належить цільовій Концепції Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2000 р. № 1545 та Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» від 5 липня 2001 р. [1].

У межах даної програми в Черкаській області створено заклади різного рівня, які не мають на меті отримання прибутків, а функціонують для перебування в них дітей-інвалідів, які мають відповідні медичні показання і потребують спеціальних умов для соціальної реабілітації.

Допомогти інвалідам пристосуватися до соціального життя, знайти своє місце і відчути себе повноцінною особистістю, привернути увагу суспільства до проблем реабілітації дітей з обмеженими можливостями, а також розробити комплекс медичних, навчальних та виховних заходів – основне завдання такого типу закладів.

В Уманському управлінні праці та соціального захисту населення перебуває на обліку близько 300 інвалідів з дитинства, 356 дітей-інвалідів до 18 років та близько 350 молодих інвалідів. Усі вони потребують уваги, турботи, медичного обслуговування та суспільно-трудової адаптації згідно з їхніми індивідуальними здібностями. Для надання реабілітаційних послуг даній категорії населення у місті створено Центр соціальної реабілітації дітей-інвалідів «Пролісок» та Центр професійної реабілітації інвалідів.

Центр розміщується в приміщеннях, що відповідають санітарно-гігієнічним, протипожежним вимогам, техніці безпеки, мають усі види комунального благоустрою.

Центр взаємодіє з відділом охорони здоров'я, відділом освіти та іншими організаціями в Черкаській області.

У своїй діяльності Центр керується Конституцією України, актами Пре-

зидента України, Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства праці та соціальної політики України, Головного управління праці та соціального захисту населення Обласної державної адміністрації, рішеннями виконкому Уманської міської ради, розпорядженнями міського голови, наказами та розпорядженнями управління праці та соціального захисту населення Уманської міської ради, іншими нормативно-правовими актами з питань соціальної реабілітації дітей-інвалідів.

Центр соціальної реабілітації ставить перед собою і виконує такі завдання:

- забезпечує права дітей-інвалідів на соціальну реабілітацію та адаптацію з метою її наступної інтеграції в дитячі колективи дошкільних установ та загальноосвітніх шкіл;
- створює умови для всебічного розвитку, засвоєння вихованцями знань, умінь і навичок з метою підготовки їх до здобуття дошкільної освіти, з подальшим здобуттям дітьми базової та повної загальної середньої освіти, професійно-технічної та вищої освіти з урахуванням рекомендацій лікарів;
- готує батьків дітей-інвалідів до продовження реабілітаційного процесу з дітьми-інвалідами поза межами Центру, соціально-педагогічний патронат таких сімей;
- надає кваліфіковану допомогу дітям-інвалідам у здійсненні корекції психофізичного розвитку за індивідуальною програмою реабілітації та залучає до участі в цій програмі батьків;
- організовує комплексну реабілітацію та адаптацію дітей-інвалідів;
- служба соціального патронату Центру надає послуги соціального та педагогічного патронату в домашніх умовах.

Основними структурними підрозділами Центру соціальної реабілітації є :

1. Адміністрація
2. Відділення соціальної реабілітації дітей-інвалідів.
3. Відділення психологічної реабілітації.
4. Відділення педагогічної реабілітації.
5. Відділення професійної орієнтації.
6. Відділення медичного супроводу.
7. Методичний відділ.
8. Відділ обслуговування Центру соціальної реабілітації.
9. Служба соціального патронату
10. У разі потреби функціонує відділення «Матері та дитини» для дітей віком до 2 років.

Учасниками процесу соціальної реабілітації є діти-інваліди, методисти, практичний психолог, соціальний педагог, логопед, вчителі-реабілітологи, асистенти вчителів-реабілітологів, фахівці фізичної реабілітації, музичний керівник, лікарі-педіатри, дитячі лікарі-неврологи, медичні сестри з масажу та інші працівники, які беруть участь у процесі соціальної реабілітації дітей-інвалідів.

Перебування дітей-інвалідів, які проходять реабілітацію в Центрі соціальної допомоги «Пролісок», здійснюється в таких підгрупах:

- ранньої соціальної реабілітації для дітей-інвалідів віком від 2 до 6 років;
- соціальної реабілітації для дітей-інвалідів віком від 6 до 14 років;

- професійної орієнтації для дітей віком від 14 до 18 років.

У Центрі професійної реабілітації робота проводиться за такими напрямками:

- професійна орієнтація осіб з обмеженими фізичними можливостями;
- професійно-трудова реабілітація інвалідів;
- медичний супровід;
- соціально-побутова реабілітація [3].

Щорічно близько 350 дітям з різними вадами, надаються послуги в Центрі реабілітації.

Табл. 1

№	Групи дітей за віком	Всього	Декілька вад	У тому числі					
				З вадами зору	З вадами слуху	З порушеннями опорно-рухового апарату	З інтелектуальними вадами	З ураженням ЦНС	Інші
1	Всього дітей-інвалідів	350	18	45	28	103	38	34	102
2	До 3 років	25	–	2	–	7	2	5	7
3	Від 3 до 13 років	32	2	1	5	12	4	4	6
4	Від 6 до 13 років	156	6	14	15	43	12	16	56
5	Від 14 до 15 років	68	5	12	7	21	9	2	17
6	Старше 16 років	69	5	16	1	20	9	7	16

У 2000 р. рішенням Уманського виконкому для розташування Центру медично-соціальної та професійно-трудової реабілітації було виділено приміщення, в яких розмістили найнеобхідніше: кабінет фізіотерапевтичних процедур, масажний кабінет, спортивний та тренажерний зали, кімнату відпочинку, класи для професійного навчання та групову кімнату.

З 2002 року, відповідно до ліцензії Міністерства освіти та науки України, в Центрі медико-соціальної та професійно-трудової реабілітації інвалідів здійснюється навчання за такими професіями:

- оператор комп'ютерного набору;
- секретар-друкарка;
- майстер з ремонту взуття;
- швачка;
- квітникар-озеленювач.

Окрім цих професій, планується отримати відповідну ліцензію на професію бджоляра.

Поєднання теоретичного та практичного навчання визначено, виходячи із вимог реалізації міжпредметних зв'язків, етапності навчання та максимального

тижневого навантаження на інваліда. У процесі навчання особлива увага приділяється необхідності засвоєння та виконання інвалідами усіх форм та правил безпеки праці.

У процесі професійної підготовки осіб з обмеженими фізичними можливостями застосовуються такі основні види навчальних занять: лекції, семінари, практичні, аудиторні заняття, уроки, дискусії, ділові ігри, аналіз конкретних ситуацій, тематичні зустрічі, лабораторно-практичні та індивідуальні заняття, групові та індивідуальні консультації.

Викладачі та майстри працюють над удосконаленням навчально-виховного процесу, формами та методами навчання.

По закінченню навчання інваліди отримують свідоцтва Державного зразка. За 2007 р. сертифікат отримали 36 слухачів курсів з робітничих професій, з них працевлаштовано 21 особу. За весь час функціонування Центру свідоцтва отримали 172 слухача курсів. На виконання Угоди про співпрацю щодо працевлаштування інвалідів управління праці та соціального захисту населення спільно з Центром зайнятості, допомагає слухачам курсів у працевлаштуванні.

З 2003 р. автотранспортом управління праці та соціального захисту населення проводиться перевезення дітей до Центру медико-соціальної та професійно-трудової реабілітації інвалідів.

У 2004 р. для поліпшення якості обслуговування дітей з фізичними вадами були реконструйовані приміщення фізіотерапевтичних процедур-устатковані спеціалізованим реабілітаційним обладнанням.

У 2005 році було відкрито відділення водних процедур. Це стало практичним кроком для поліпшення медичної реабілітації дітей з обмеженими фізичними можливостями. У водному відділенні було обладнано фітобар.

Активно проводяться заходи щодо зміцнення здоров'я, попередження захворювань, зменшення прогресування хвороб, усунення ускладнень. Діти-інваліди отримують фізіотерапевтичні процедури, масаж, займаються лікувальною фізкультурою. 80 дітей, які не можуть самостійно пересуватися відвідує вдома патронажна медсестра. Щорічно близько 300 дітей, що перебувають на обліку по інвалідності обслуговуються в центрі реабілітації.

В січні 2006 року спільний проект Міського фонду соціальної допомоги ім. Коллонтай та Центру медико-соціальної та професійно-трудової реабілітації виграв транш на суму 20000 грн. Транш був наданий програмою Холт Інтернешенел Чілдрен Сервісез Інк. Програма була націлена на покращення умов перебування дітей-інвалідів в Центрі ранньої соціальної реабілітації інвалідів та в Центрі професійної реабілітації за рахунок введення в дію харчоблоку. За виділені кошти було придбано обладнання для харчоблоку, кухонний інвентар, меблі, продукти дитячого харчування.

З метою поєднання освіти з комплексною реабілітацією було створено умови для індивідуального навчання дітей з обмеженими можливостями. Спільно з міським відділом освіти п'ятий рік поспіль ведеться навчання дітей-інвалідів 1-11 класів які за висновком лікаря не можуть навчатися в загальноосвітній школі. У 2007-2008 н.р. за такою формою навчається 18 дітей.

На даному етапі існування Центр має відповідне обладнання:

- ультразвуковий інгалятор,
- апарати для фізотерапії: «Тубус-кварц», «Тонус», УВЧ-70, Іскра-4, портативний кварцевий апарат, вакуумний масажер, «Стимул», «Ампліпульс», «Вітафон», ПГГ, «Рікта», «Поток», МАГ-30-3, Алмаз – 01;
- масажні укладки;
- килимочки зі слідочками;
- надувний батут «Казка»;
- тренажер «Космонавт»;
- травмобезпечна стінка «Джунглі»;
- гімнастичні палиці та обручі, м'ячі, гімнастичні стінки, міні батут, сухий басейн, домашній спортивний куточок, бігова доріжка, велотренажери, тренажер «Орбітрек», атлетичний центр, профілактор Євменова, рефлекторно-навантажувальний пристрій «Гравістат»;
- обладнання для сауни, душ Шарко, ванна Джакузі, душеві кабінки, басейн, циркулярний душ;
- обладнання для сенсорної кімнати;
- комп'ютерний клас.

На цьому робота не зупиняється – на даний час здійснюється добудова актових залів, що так необхідна для проведення масових заходів.

Завдяки постійній підтримці Фонду соціального захисту інвалідів, для Центру було придбано реабілітаційне обладнання: терапевтичний сканер, насадка для коліна, гойдалки, динамічний параподіум, 5 стаціонарних та один автомобільний підйомник, підйомна платформа на другий поверх та ігровий майданчик.

Пізнавально та корисно, весело та радісно проходить життя в стінах Центру. Тут організовано постійно діючі виставки дитячих робіт, малюнків; працюють гуртки («Шахово-шашковий», «Досліджуємо природу», «Умілі ручки», «Юний театрал»), відзначаються народні свята, проходять дитячі ранки, на яких виступають самі вихованці Центру, волонтери Уманських педагогічних навчальних закладів.

Щорічно в літній період діти можуть оздоровлюватися в літньому таборі «Мрія», що працює на базі Центру реабілітації. Табір «Мрія» – це і трьохразове харчування, і екскурсії в дендропарк «Софіївка», в музеї міста, картину галерею, походи в кінотеатр. Цікава програма перебування насичена різноманітними розвагами, спортивними заходами.

В умовах реабілітаційного Центру набувається досвід підтримки сімей з дітьми-інвалідами. Батьки з особливими потребами не залишаються наодинці зі своїми проблемами. В роботі Центру реабілітації використовуються різні моделі, методи та форми роботи з метою підвищення їх соціальної адаптації.

Таким чином, основною метою та ідеєю Центру є виховання дитини в звичайних умовах, без відриву від сім'ї та близьких, формування здатності вибирати сферу професійної діяльності, що оптимально відповідає особистісним здібностям, розвиток суб'єктності вихованця, тобто його здатності успішно розв'язувати власні проблеми та свідомо будувати своє життя. Для працівників закладу головне, щоб люди знали, що їх тут чекає кваліфікована допомога. Усі свої сили і час вони присвятили складній і високій меті, що кожен рік дає плідні

результати.

Проте найбільша і найважча робота з реабілітації інвалідів попереду. Вона полягає у зміні психологічних стереотипів як суспільства, так і інвалідів та їхніх батьків щодо завдань, змісту та шляхів поліпшення якості життя людини з психофізичними обмеженнями та її оточення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Капська А.Й. Соціальна педагогіка: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 329 с.
2. Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: науково-методичний збірник / Ред. кол. Н. Софій, І. Єрмаков. – К.: Контекст, 2000. – 336 с.
3. Положення про Центр соціальної реабілітації дітей-інвалідів «Пролісок» управління праці та соціального захисту населення Уманської міської ради (від 24.05. № 212, 2007 р.).